

Jonáš

Výkladové poznámky zpracoval Mgr. Karel Taschner, Th.D.

Jonáš – posláni a útěk (Jon 1)

I/ Kniha Jonáše proroka

Příběh o Jonášovi zná i většina těch, kteří Bibli moc neznají. Většina lidí ví, že Jonáš byl „ten muž s rybou“. A mnozí uvádějí právě tento příběh jako důkaz, že v Bibli je mnoho nevěrohodného, ano mnohé pro dospělého člověka přímo bláhového, čemu stěží mohou věřit malé děti. Příběh o Jonášovi však je příběhem nejen pro malé děti, ale i pro dospělé. V Bibli často právě příběhy, které se na první přečtení jeví nevěřícím jako bláznovství, obsahují zvláště úderné svědectví, jež potřebujeme slyšet. Vždyť sama ústřední zvěst evangelia, slovo o kříži a zmrtvýchvstání Ježíše Krista je bláznovstvím pro ty, kdo jsou na cestě k záhubě, ale t Těm, kteří jdou ke spáse je mocí Boží ke spasení (1 K 1,18).

II/ Jonášovo posláni

„Stalo se slovo Hospodinovo k Jonášovi, synu Amítajovu: *‘Vstaň, jdi do Ninive, toho velikého města, a volej proti němu, neboť zlo, které páchají, vystoupilo před mou tvář’*“ (Jon 1,1-2). O proroku Jonášovi je v Písmu ještě zmínka v 2 Kr 14,25. Za bezbožného krále Jeroboáma II. prorokoval v severním Izraeli o tom, že Hospodin viděl pokoření Izraele a že jej vysvobodí od nepřátel a rozšíří jeho území. Toto proroctví plné naděje se vyplnilo. Nyní dostává nový rozkaz volat obyvatele Ninive k pokání. Ninive bylo nejmocnějším městem tehdejšího světa, centrem asyrské říše. Asyřané byli po několik staletí v Orientě postrachem všech ostatních národů. Jejich nadvláda nad tehdejším světem byla založena na vojenské moci, násilí a zvůli. Vědomě se snažili vyvolávat svým krutým počínáním v okolních národech strach a hrůzu, aby je udrželi ve své moci. Pro výstrahu ostatních nabodávali živé zajatce na zašpičatělé stromy a vymýšleli si všelijaká hrozná mučení. Když obsadili nějakou zemi, původní obyvatelstvo odvedli do zajetí do jiné země. Tak bylo později odvedeno i 10 kmenů severního Izraele a rozplynuly se beze stopy v mocné asyrské říši.

Právě Asyřané a obyvatelé nejmocnější pevnosti Ninive se mají dozvědět o tom, že Pánem nade všemi národy je Hospodin a že zlo, které páchají, narostlo do takových rozměrů, že na ně přijde Boží soud. Právě to jim má vyřídit Jonáš. Hebrejské jméno Jóna znamená holubice. V příbězích o Noe a potopě holubice s čerstvým olivovým lístkem v zobáčku je ohlašovatelem dobrých zpráv o pokoji. V prorockých knihách hlas holubice je znamením hlubokého zármutku. Jonáš má být takovou holubicí, která přináší výzvu k pokání, aby na místo soudu mohlo přijít Boží odpuštění a pokoj.

III/ Jonášův útěk

„Ale Jonáš vstal, aby uprchl do Taršíše, pryč od Hospodina. Sestoupil do Jafy a vyhledal loď, která plula do Taršíše. Zaplatil za cestu a vstoupil na loď, aby se s nimi plavil do Taršíše,

pryč od Hospodina“ (Jon 1,3). Jonáš chce utéci „pryč od Hospodina“. Měl jít na východ do Ninive a on si to zamíří právě opačným směrem, chce se dostat na nejzazší západ do Taršíše, což bylo město někde na jihu dnešního Španělska. Sestupuje do přístavního města Jafy a na útěku se mu zpočátku daří. Právě tam kotví loď, která pluje do Taršíše. Sestupuje do podpalubí a tam usíná tvrdým spánkem. Není to pokojný spánek spravedlivého, ale spánek toho, kterému právě všechno vychází tak, jak si přeje, spánek v sebeklamu a falešné jistotě. Jonáš spí a mohl to být spánek smrti. Bůh to však takto nenechá. Jonáš musí být probuzen z falešné sebejistoty, ze sebeklamu, že se mu může natrvalo dobře dařit, když je na útěku pryč od Hospodina.

IV/ Bouře a uvrhnutí Jonáše do moře

„I uvrhl Hospodin na moře veliký vítr a na moři se rozpoutala veliká bouře. Lodi hrozilo ztroskotání“ (v. 4). Bůh svrchovaně vládne nad celým tímto světem, nad lidmi i nad přírodou. Před Bohem se nelze skrýt a utéci z dosahu jeho moci. Loď s celou posádkou se ocitá ve velké bouři a zkušení námořníci se bojí ztroskotání a volají každý ke svému Bohu. Jonáš spí a musí být ze spánku drsně probuzen slovy: „Co je s tebou, ospalče! Vstaň a volej k svému bohu! Snad si nás tvůj bůh povšimne a nezahyneme“ (v. 6). To bylo nepříjemné probuzení. Jonáš poznává, že sklízí důsledky své neposlušnosti Bohu a spolu s ním mohou zahynout i mnozí další.

Jonáš zná důvod rozpoutání bouře, ale přizná se k tomu, co učinil teprve poté, co na základě losu je odhaleno, že on zapříčinil velkou bouři. Jaké to muselo být pro něho pokořující vyznání, že Hebrej, ctitel Hospodina, který učinil moře i pevninu, je na útěku před tímto Bohem. Z úst pohanů slyší výtku: „Cos to udělal?“ (v. 10). Pohané jsou naplněni velkou bázní, protože poznávají moc Boha, od jehož tváře jeho ctitel utíká. Pohanští lodníci jsou v této chvíli mnohem sympatičtější než Jonáš sám. Když jim Jonáš poradí, aby jej hodili přes palubu, aby se bouře utišila, váhají jednat podle této rady. „Ti muži však veslovali, aby se vrátili na pevninu, ale marně. Moře se proti nim bouřilo stále víc. Volali tedy k Hospodinu: 'Prosíme, Hospodine, ať nezahyneme pro život tohoto muže, nestíhej nás za nevinnou krev. Ty jsi Hospodin, jak si přeješ, tak činíš'“ (1,13-14). Když po vhození Jonáše do moře se bouře utišila, čteme o nich. „Na ty muže padla veliká bázeň před Hospodinem. Přinesli Hospodinu oběť a zavázali se sliby“ (1,16).

V/ Výstraha Božího lidu před neposlušností

Není nic horšího, než když se Boží člověk stane neposlušným. Jonášův útěk je v hebrejském originále několikrát charakterizován jako sestup - do Jafy, do lodi, do podpalubí a ve 2. kapitole se dovíme o tom, že sestoupil až do hlubin mořských a až „do lůna podsvětí“ (2,2).

Co bylo důvodem Jonášovy neposlušnosti? Mohli bychom spekulovat o tom, že se Jonáš bál jít do Ninive, že neměl dostatek víry, že jeho volání k pokání bude úspěšné. Pravdivou odpověď však nacházíme v závěru příběhu v Jon 4,2: „Proto jsem dal přednost útěku do Taršíše! Věděl jsem, že jsi Bůh milostivý a plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný, že tě jímá lítost nad každým zlem.“ Jonáš byl ve své mysli pevně rozhodnut, že Ninivané by měli být zahubeni. Nechce připustit možnost, že by v případě jejich pokání jim Bůh odpustil a

město ušetřil zničení. Jonáš nechce připustit, aby Bůh jednal jinak, než si Jonáš přeje. Nechce připustit, že Boží myšlení a jeho cesty jsou jiné než naše myšlení a naše cesty. Když ví, že Bůh bude jednat svrchovaně a nedá se mu poroučet, raději utíká pryč od Hospodina. ***Jedná se o vzpouru proti Boží svrchovanosti a milosti, kterou je Bůh ochoten prokázat i vůči našim nepřátelům.***

To nejdůležitější, co Bůh od svého lidu očekává, je právě poslušnost. Aby Bůh každého z nás mohl použít, nepotřebuje předně naše schopnosti, vzdělání, ale poslušnost. Když on povolá k nějakému úkolu, obdaří nás vším potřebným, abychom úkol mohli splnit. Náš Pán od nás vyhledává poslušnost, věrnost. Není někdo z nás v situaci, že je právě tak jako Jonáš na útěku před Hospodinem? Je to nesmyslné počínání. Žalmista vyznává: „*Kam odejdu před tvým duchem, kam uprchnu před tvou tváří? Zamířím-li k nebi, jsi tam, a když si ustelu v podsvětí, také tam budeš. I kdybych vzlétl na křídlech jitřní záře, chtěl přebývat při nejzazším moři, tvoje ruka mě tam doprovodí, tvá pravice se mě chopí*“ (Ž 139,7-12).

Nepotřebujeme utíkat pryč od tváře Boží. Vždyť v Pánu Ježíši Kristu nám Bůh zjevil svou milostivou tvář. Tvář toho, který nás miluje, smilovává se nad námi a odpouští nám. Jako se smiloval nad Jonášem, tak se chce smilovat i nad každým z nás. Můžeme prožívat náš život ve světle Hospodinovy tváře, v jeho milostivé blízkosti a s jeho požehnáním.

Boží milosrdenství zachraňuje Jonáše a ten zpívá žalm vděčnosti (Jon 2)

I/ Hlubiny světa i lidského života

Ve dvacátém století došlo k nebyvalému rozvoji vědy a techniky. Člověk dokázal přistát na měsíci a chodit po jeho povrchu. Člověk sestupuje do hlubin moří i hlubin země. Někteří odborníci tvrdí, že pronikání do hlubin je ještě těžší než pronikání do výšin. Zřejmě i v hlubinách je možné narazit na mnohé překvapující objevy a proto badatelé i za cenu riskování vlastního života sestupují do hlubin. Jsou hlubiny, které se dají měřit, propátrat, aspoň částečně proniknout a chcete-li i nějak technicky zvládnout. Jsou však též hlubiny, ne ty prostorové, ale duchovní, které jsou pro nás neproniknutelné, nezvládnutelné.

Člověk se může octnout v hlubinách zoufalství, beznaděje. Vzpomínám na to, jak po odevzdání mého života Pánu v mých 17 letech jsem vydával svědectví jedné paní, která věřila v převtělování, a v jejím domě se konaly spiritistické seance. Svědčil jsem jí o Pánu Ježíši, ale při mých slovech tiše plakala a já jsem vůbec nechápal, co se v ní děje. Jednoho letního dne dobrovolně skončila svůj život v hloubce rybníka. Existují též satanské propastné hloubky, kam se člověk může zřítit a přijde nejen o časný, ale také o věčný život. Jak je dobré nemuset poznat to, co Písmo nazývá „*hlubiny satanovy*“ (Zj 2,24).

II/ Jonáš pobývá v břiše ryby tři dny a tři noci

„*Hospodin však nastrojil velikou rybu, aby Jonáše pohltila. Jonáš byl v útrobach ryby tři dny a tři noci*“ (Jon 2,1). Jedná se o historickou událost? Jonášův příběh bychom mohli ocenit, i

kdyby se nejednalo o skutečnou historickou událost. Kniha Jonášova je však míněna jako historické vyprávění, které má podnítit naši vizuální představivost a z něhož se máme naučit důležité věci i pro naše reálné životy. Existují dostatečné doklady k podpoře historicity knihy. Zázračné události jsou popisovány na různých místech Bible a argument, že „zázraky se nemohou dít a proto neexistují“ je subjektivní předsudek vycházející z naturalistického názoru na svět, který v dnešní době je již překonán. Pro věřící v Ježíše Krista je nejsilnějším argumentem historicity příběhu Jonáše to, že Ježíš sám považuje Jonášův příběh za historickou událost, právě tak jako jím byl jeho pobyt v hrobě. „*Jako byl Jonáš znamením pro Ninivské, tak bude i Syn člověka tomuto pokolení*“ (L 11,30). „*Jako byl Jonáš v břiše mořské obludy tři dny a tři noci, tak bude Syn člověka tři dny a tři noci v srdci země. Mužové z Ninive povstanou na soudu s tímto pokolením a usvědčí je, neboť oni se obrátili po Jonášově kázání - a hle, zde je víc než Jonáš*“ (Mt 12,40 – 41).

III/ Jonášova modlitba

„*V soužení jsem volal k Hospodinu, on mi odpověděl. Z lůna podsvětí jsem volal o pomoc a vyslyšels mě. Vhodil jsi mě do hlubin, do srdce moře, obklíčil mě proud, všechny tvé příboje, tvá vlnobití se přese mne převalily*“ (Jon 2,3).

Jonáš v modlitbě vyznává, že to byl sám Bůh, který ho vhodil do hlubin. Nebylo to něco pomyslného, co se odehrávalo pouze v Jonášově představivosti, nýbrž byl vhozen do hlubin moře. Dopravily jej tam ruce pohanských námořníků, ale Jonáš ví, že jej tam uvrhla ruka Boží. Uvržení do hlubin moře bylo vykonání Božího soudu nad Jonášem, který se vzepřel cestě, po níž jej Bůh chtěl vést. Ruka Boží jej vhodila do hlubin, ale ještě mu byla dána příležitost, aby se vzpamatoval. Ta ruka, která jej do hlubin uvrhla, jej zase z hlubin vysvobozuje. ***Jonášovské hlubiny jsou hlubinami soudu a milosti.***

Pro popsání své osobní zkušenosti používá Jonáš básnických obrazů, které tak dobře známe z knihy žalmů. Možná Jonáš nazpaměť cituje útržky z některých žalmů. Vyznává, že volal o pomoc jakoby z lůna podsvětí (z pekla) a Bůh jej vyslyšel. Domníval se, že je již zapuzen a rozpomíná se na pozeňané chvíle, které strávil v chrámu. Připomíná si Hospodina a jeho modlitbu Bůh vyslyšel. „*Ti, kdo se šalebných přeludů drží, o milosrdenství se připravují. Já ti však s důvěrou přinesu oběť, co jsem slíbil, splním. U Hospodina je spása!*“ (Jon 2,9-10). Bůh slyšel volání svého pokořeného služebníka, který se chytá Božího milosrdenství a vyvedl jeho život a připravil pro něj pomoc. „*I rozkázal Hospodin rybě, a vyvrhla Jonáše na pevninu*“ (Jon 2,11).

IV/ Hlubiny Božích soudů, lásky a milosti

Také my v našich životech někdy prožíváme hlubiny Božích soudů, které nás mají přivést k pokání a k návratu marnotratných synů a dcer do otcovského domova. Kdo se v pokání a v důvěře obrací k milostivému a milosrdnému Bohu, ten smí prožít a poznat hlubiny Boží lásky, milosti a spásy. „*Ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu!*“ (Ř 8,39).

Šimon Petr byl kdysi vyzván Ježíšem: „*Zajed' na hlubinu a spust'te síť k lovu!*“ (L 5,4). Když uposlechl Ježíše jako svého Mistra, ulovil velké množství ryb. Když z něj Ježíš učinil rybáře lidí, vedl jej též na hlubiny. Varujme se zrádných hlubin, do nichž nás chce zavést satan. Nechme se však vést na hlubiny Božího slova, jeho moudrosti a spasitelného poznání. „*Jak nesmírná je hloubka Božího bohatství, jeho moudrosti i vědění! Jak nevyzpytatelné jsou jeho soudy a nevystopovatelné jeho cesty!*“ (Ř 11,33). Nechme se vést ke stále hlubšímu poznávání a srozumitelnému zvěstování evangelia o Boží lásce. „*Abyste zakořenění a zakotvení v lásce mohli spolu se všemi bratřími pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka: poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání, a dát se prostoupit vši plností Boží*“ (Ef 3,17 – 19).

Pokání Ninivanů (Jon 3)

I/ „I stalo se slovo Hospodinovo k Jonášovi podruhé: 'Vstaň, jdi do Ninive, toho velikého města, a svolávej v něm, co ti uložím'“ (v. 1-2).

Podruhé je prorok Jonáš poslán Hospodinem do velikého města Ninive, hlavního centra tehdy nejmocnější asyrské říše, jejíž krutá vláda byla postrachem všech ostatních národů. Když byl poprvé poslán do Ninive, vzepřel se Jonáš Boží vůli a snažil se utéci před Hospodinem. Prošel však hlubokou životní zkušeností, kdy pro neposlušnost a vzpouru proti Bohu na něj dopadl Boží hněv, jehož důsledkem mohlo být odsouzení a smrt. Prožil však nejen něco z hlubin Božích soudů, ale též Boží milosti a slitování, jež jej pozdvihlo z hlubin moře a útrov velké ryby a opět mohl stát na pevné zemi.

Proměnila tato úžasná zkušenost Jonášův život, jeho myšlení a emoce? Je to překvapivé, ale další vyprávění o Jonášovi ukazuje, že Jonáš i navzdory tomu úžasnému, co prožil, zůstává neproměněný. I nadále není ochoten připustit, že by se Bůh mohl slitovat nad obyvateli Ninive, chce vidět jen jejich přísné potrestání. Třetí kapitola Jonášova proroctví se však nezabývá postojem Jonáše, ale poselstvím, které mu Hospodin svěřil a tím, jaké postoje k Hospodinovu slovu zaujali Ninivané.

II/ „Jonáš tedy vstal a šel do Ninive, jak mu Hospodin uložil. Ninive bylo velké město před Bohem, muselo se jím procházet tři dny. Jonáš vešel do města, procházel jím jeden den a volal: 'Ještě čtyřicet dní, a Ninive bude vyvráceno'“ (v. 3-4).

At' se to Jonášovi líbilo či ne, že má jít do Ninive, tentokrát uposlechl Hospodinovy výzvy. Nemá vyřizovat své vlastní postoje a názory, ani se sdílet se svými zkušenostmi a s tím, jaké závěry z nich vyvodil. Musí se důsledně řídit Božím jednoznačným příkazem, „*provolávej v něm, co ti uložím*“ (v. 2).

Jonášovo poselství pro Ninive je shrnuto do jediné věty: „*Ještě čtyřicet dní, a Ninive bude vyvráceno.*“ Za svou nepravost bude Ninive za čtyřicet dní zničeno. Jak je zřejmé z reakcí Ninivanů na Jonášovo poselství, dobře porozuměli, že k nim hovoří v autoritě Boha Izraele, Hospodina, který je naplněn hněvem nad jejich zlými skutky a hrozí jim, že zahynou.

Pochopili také významnost toho, že na ně Boží soudy nedopadly bez varování a okamžitě, nýbrž je jim dána lhůta čtyřiceti dnů. Vyvodili z toho, že pokud se odvrátí od své zlé cesty, může se Bůh odvrátit od svého hněvu a nezhynou. „**Kdo ví, možná že se Bůh v lítosti obrátí a odvrátí od svého planoucího hněvu a nezhyneme**“ (v. 9).

Je úžasné, jak **Ninivané na základě Jonášova kázání v průběhu jednoho dne dobře pochopili, jaký je Bůh Izraele, Hospodin**. Je nejen svrchovaným Pánem a Soudcem nad všemi národy, ale svou moc a svrchovanost může uplatnit též tím, že se slituje a odpustí těm, kteří litují své zlé cesty a v pokání se od ní odvrací. Nestačí však dobře porozumět Boží řeči k člověku, ale rozhodující je, jaký postoj k Božímu poselství zaujmeme svým jednáním.

III/ „I uvěřili ninivští muži Bohu, vyhlásili půst a oblékli si žíněné suknice od největšího až po nejmenšího“ (v. 5).

Děje se něco neuvěřitelného. Ninivští uvěřili Bohu a činí pokání. Stačil k tomu jediný den a obyvatelé města, vysokého i nízkého společenského postavení se na znamení smutku oblékají oděv kajícníků a naléhavě volají k Bohu o milost. Ještě včera hrdí a pyšní obyvatelé centra asyrské moci po přijetí Božího poselství se postí, sedí v popelu a prosí Boha o milost. Není to ještě mocnější zázrak než záchrana Jonáše z útrob velké ryby? Samotný král a jeho mocní rádcové jdou příkladem. Jejich rozkaz výslovně uvádí: „**Každý ať se odvrátí od své zlé cesty a od násilí, které mu lpí na rukou.**“ Co nedokázala mocná vojska, dokázalo Boží slovo. Naplnila se při nich slova Lutherovy písně: „Slovíčko je porazí.“

I sám Ježíš vyzdvihuje čin obyvatel Ninive, který je v ostrém kontaktu s jednáním pokolení jeho doby: „**Mužové z Ninive povstanou na soudu s tímto pokolením a usvědčí je, neboť oni se obrátili po Jonášově kázání - a hle, zde je víc než Jonáš**“ (Mt 12,41). Když k pohanům, a to těm nejvzpornějším a nejpyšnějším, došla zvěst o živém Bohu, činí pokání. Jak zahanbují lid staré smlouvy, Izrael, který slyšel proroctví mnoha Hospodinových proroků v průběhu celých staletí, a přesto Boží prorocké slovo odmítal, proroky pronásledoval a mnohé i zabíjel. Jonáš navzdory slabostem své osobnosti byl jako prorok pro Ninivské znamením Boží moci projevující se v Božím slovu, které vyřizoval. Ježíš ztělesňoval samotného Boha, „**zde je víc než Jonáš**“, a přece tehdejší pokolení až na malé výjimky Ježíše a jeho poselství nepřijalo.

O mnoho století později mocný, pyšný Řím nechal ukřižovat tisíce křesťanů, jiné dal roztrhat divou zvěř v arénách pro potěšení svých obyvatel. Být křesťanem znamenalo dopustit se zločinu proti sátu. Tentýž Řím o několik století později, kdy sám císař Konstantin se nechává pokřtít, přijímá křesťanství nejen za povolené, ale později i za státní náboženství. Neuvěřitelné se skutečně může stát. Svědectvím o tom, jsou i dějiny dvacátého století.

IV/ „I viděl Bůh, jak si počínají, že se odvracejí od své zlé cesty, a litoval, že jim chtěl učinit zlo, které ohlásil. - A neučinil tak“ (10).

Jonášova mise byla proti všemu očekávání úspěšná. Bůh miloval více, než byl schopen Jonáš. K Jonášově zděšení miloval nejen Izrael, ale také pohany, Asyřany. Jejich město Ninive protentokrát uchoval od zkázy. Každý člověk jednotlivě a každá generace je zodpovědná za to, aby činila pokání. Pozdější generace nekajících Ninivanů byla zničena (v roce 611 př. Kr.).

V/ Hlavním poselstvím knihy Jonáše je, že Bůh je svrchovaný v moci i milosti.

Boží hrozby není radno brát lehkomyšlně. Jeho varování soudem je přísné a je míněno smrtelně vážně. Opravdová lítost nad zlým jednáním, odvrácení se od zlého, však vede k odpuštění. „*Když své hříchy vyznáváme, Bůh je věrný a spravedlivý – odpustí nám naše hříchy a očistí nás od každé nepravosti*“ (1 J 1,9 - Bible 21). **Bůh „si nepřeje, aby někdo zahynul, ale chce, aby všichni dospěli k pokání“** (2 Pt 3,9). „*Chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu*“ (1Tm 2,4).

Navzdory našim slabostem, tomu, že jsme pouze chatrnými nádobami, jako byl Jonáš, **i nám je svěřeno poselství o živém Bohu**, Pánu vši země a všech lidí, o jeho soudech, ale především **o jeho milosti a lásce zjevené v kříži Ježíše Krista, Božího Syna**, kterou mohou přijmout všichni činící pokání. Věřme, že i v dnešní době má Boží slovo nesené v moci Ducha svatého moc přemáhat i ta nejtvrděší a nejzkaženější lidská srdce a činit i s největších posměvačů a nepřátel nové Boží charaktery. Sami však žijme v duchu pokání a ve vědomí, že jsme naprosto odkázáni na Boží milost a mocnění jeho Duchem.

Rozhňevaný prorok a soucitný Bůh – Jonáš 4. kapitola

I/ Jonášovo myšlení a jednání je pro nás vážnou výstrahou

Jonáš je jediným Hospodinovým prorokem, o němž máme zprávu, že se vzepřel Božímu povolání. Je mužem silné vůle, chce ji však tvrdohlavě prosadit i proti vůli Boží. Raději je ochoten zemřít, než by se vzdal svých vlastních postojů a přesvědčení. Prožil blízkost smrti, když na něj dopadly Boží soudy. Byl vhozen do mořské hlubiny a tři dny a tři noci prožil v útrobách velké ryby. V úzkosti volá v pokání k Hospodinu o pomoc a prožívá hlubiny Božích spravedlivých soudů, ale také hlubiny jeho milosti a slitování. Pod vlivem všeho co prožil je již ochoten vyřídít poselství Božího slova modlářským a zlým obyvatelům Ninive. Přesto se ve svých vnitřních postojích nezměnil, jak zřetelně ukazuje závěrečná kapitola jeho příběhu.

II/ Jonáš sedí v chládku a chce vidět Boží soudy nad obyvateli Ninive.

„*Jonáš totiž vyšel z města, usadil se na východ od něho a udělal si tam přístřešek. Seděl v jeho stínu, aby viděl, co se bude ve městě dít.*“

Když Jonáš vyřídil Ninivským poselství o Božím soudu, udělal si na vyvýšenině nad městem provizorní přístřeší, aby mohl sedět v jeho stínu chráněn před bodavým sluncem. Tráví svůj čas tím, že se dívá dolů na město a pozoruje, co se bude dít. Zřejmě dlouhé dny tráví nic neděláním a čekáním. Představme si ho, jak se dívá na to mraveniště lidí ve městě pod sebou, kde každý něco dělá, někam spěchá. Jonáš nedělá nic, pouze zvědavě očekává, jakým způsobem Bůh bezbožné město zničí. Jaký trest Bůh připraví pro pohanské a bezbožné město? Bude to oheň, jako kdysi v případě Sodomy a Gomory? Sám si pěkně hová v chládku se založenýma rukama. Vtiskněme si tento obraz hluboko do mysli, abychom věděli, jak bychom si nikdy neměli počínat!

III/ Když soudy Boží na obyvatele Ninive nepřišly, velice se rozhněval.

„Jonáš se velice rozezřil a planul hněvem. Modlil se k Hospodinu a řekl: "Ach, Hospodine, což jsem to neřikal, když jsem byl ještě ve své zemi? Proto jsem dal přednost útěku do Taršíše! Věděl jsem, že jsi Bůh milostivý a plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný, že tě jímá lítost nad každým zlem. Nyní, Hospodine, vezmi si prosím můj život. Lépe abych umřel, než abych žil."

Zřejmě po uplynutí ohlášených 40 dní Jonáš pochopil, že Bůh se rozhodl město nezničit. Jonáš také dobře věděl, proč Hospodin město nezničil. Ninivetští činili pokání, odvrátili se od svých zlých cest a Bůh se nad nimi smiloval a odpustil jim. Jonáš dobře věděl, že to odpovídá Boží přirozenosti. *„Věděl jsem, že jsi Bůh milostivý a plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný, že tě jímá lítost nad každým zlem.“* Na vlastní kůži zakusil, že nebýt Božího milosrdenství, utonul by ve vlnách rozbouřeného moře nebo v útrobach velké ryby. Věděl o Božím milosrdenství vždy znovu prokazované všem generacím lidu Izraele. Jonáš však nechtěl nic vědět o tom, že by Bůh stejným způsobem prokázal milosrdenství též pohanům. Boží milost chce vidět omezenou jen na Izrael. Izrael, jako vyvolený Boží lid se může dovolávat Boží milosti, s pohany však ať Bůh jedná podle přísné spravedlnosti. Jonáš nechtěl být misionářem v Ninive. Nechce se smířit s tím, že Boží milost je určena všem kajícím. Je jako malé dítě, jedináček, který se nechce smířit s tím, že by se o otcovskou a mateřskou lásku měl dělit s druhým sourozencem. Jonáš byl vášnivý proizraelský a proticizinecký nacionalista.

III/ Lekce skrze rostlinu

Hospodin Bůh zařídil, aby vzešla jedna popínavá rostlina a rozprostřela se Jonášovi nad hlavou. Dávala mu stín, aby se mu ulevilo a nebylo mu zle. Jonáš měl z té rostliny opravdu velikou radost. Druhého dne za svítání ale Hospodin zařídil, aby tu rostlinu napadl červ, takže uschla. Když pak vyšlo slunce, Bůh zařídil, aby od východu přivanul horký vítr. Slunce pražilo Jonášovi na hlavu, až omdléval. Bylo mu na umření. Říkal: „Radši zemřu, než abych žil!“ Hospodin Jonášovi odpověděl: „Myslíš, že se zlobíš právem kvůli té rostlině?“ „To bych řekl! Zlobím se k smrti“. 'Tobě je líto té rostliny?' řekl Hospodin. „Vždyť jsi ji neobdělával a nepěstoval. Přes noc vyrostla, přes noc zašla. A mně nemá být líto Ninive, toho velikého města? Vždyť v něm žije více než sto dvacet tisíc lidí, kteří ani nerozeznají svou pravici od levice – a k tomu tolik zvířat!“ (Bible 21).

Biblický text mluví sám za sebe. Jonášovi je líto, že jedna jediná rostlina, o jejíž vzrůst se ani v nejmenším nepříčinil, uschla. Jak velikou radost měl z jejího vzrůstu a jakou lítost pocítil z jejího zániku. Jak hluboký soucit projevuje s živou přírodou. Dnes bychom řekli příkladný ochránce přírody, ekolog. Na druhé straně mu není líto, ba dokonce si přeje smrt mnoha tisíců lidí včetně dětí, kteří nedovedou rozeznat pravici od levice a množství dobytka. Jak je Jonáš rozporuplný ve svém myšlení a postojích a je nejen tvrdohlavý, ale též tvrdého srdce.

V/ Nebud' jako Jonáš, ale ve svém myšlení a jednání se řid' Božím příkladem.

Hlavní postavou této starozákonní knihy není Jonáš, ale obdobně jako v ostatních knihách Starého zákona Hospodin, Bůh Izraele a všech národů. Jako mocný svrchovaný Pán dává rozkaz proroku Jonášovi, aby vyřídil Boží poselství v Ninive, centru tehdejší nejmocnější

světové říše. Hospodin seslal na moře veliký vítr, který rozpoutal bouři na moři. Hospodin nastrojil velkou rybu a přikázal jí, aby spolkla Jonáše a po třech dnech a třech nocích jej opět vyvrhla na pevninu. Navzdory hněvu a vzteku svého proroka Jonáše se slitoval nad obyvateli Ninive, kteří činili pokání a odvrátili se od svých zlých cest. Stejně jako Izraeli, i pohanským národům se prokázal jako Bůh milostivý a plný slitování.

Jakou trpělivost projevil i vůči proroku, který se v hněvu a zlosti vzpíral proti jeho milostivé vůli. Dvojnásobná otázka „**Je dobře, že... tak planeš?**“ (v. 9) je klíčem k ústřednímu poselství knihy. Právě zde kniha vrcholí, když vyzývá Jonáše, aby poznal, jak je bezcitný a sobecký, když chce sám žít z Boží milosti a nepřeje ji jiným.

Tato starozákonní kniha nás jedinečným způsobem učí velikosti a šíři Božího slitování, jež je určeno nejen Izraeli, ale všem národům a jednotlivcům. Nebud' jako Jonáš, ale ve svém myšlení a jednání se říd' Božím příkladem. To je základní výzva čtenářům této knihy. Naším základním úkolem a posláním jako učedníků Ježíše Krista, který je vtělením Boží lásky a milosti ke všem lidem je nejen přát druhým milost Boží, z níž sami žijeme, ale stát se nástroji této milosti. To se děje šířením poselství o odpuštění, záchraně, spasení, novém životě, který je nabízen všem lidem v Božím Synu Ježíši Kristu. Buďme věrní v šíření poselství evangelia o spasení skrze jeho oběť na kříži, kterou přijímáme vírou. „**Bůh chce, 'aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu'**“ (1 Tm 2,4).